

УДК 349.42

О. В. БОЙКО,
аспірантка

ПОНЯТТЯ ФІТОСАНІТАРНОГО КОНТРОЛЮ ЯК АГРАРНО-ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ

У статті досліджується зміст поняття «фітосанітарний контроль» на основі аналізу визначення поняття контролю у вітчизняній юридичній науці та відображення поняття «фітосанітарний контроль» у законодавстві України. Розроблено визначення поняття «фітосанітарний контроль» на основі дослідження його правової природи.

Ключові слова: контроль, фітосанітарний контроль, карантин рослин

Бойко О. В. Понятие фитосанитарного контроля как аграрно-правовой категории

В статье исследуется содержание понятия «фитосанитарный контроль» на основе анализа определения понятия контроля в отечественной юридической науке и отображения понятия «фитосанитарный контроль» в законодательстве Украины. Разработано определение понятия «фитосанитарный контроль» на основе исследования его правовой природы.

Ключевые слова: контроль, фитосанитарный контроль, карантин растений

Boiko O. The concept of phytosanitary control as agro-legal category

The meaning of “phytosanitary control” is investigated in the article. It based on the analysis of the definition of the concept of control, particularly phytosanitary control, in the jurisprudence and in the legislation of Ukraine. Also concept of “phytosanitary control” is defined basing on the research of its legal nature.

Keywords: control, phytosanitary control, quarantine of plants

Роль сільського господарства в економіці України важко переоцінити, оскільки виробництво сільськогосподарської продукції за останні роки значно збільшилось. Так, якщо у 2007 р. частка сільського господарства у ВВП України становила лише 6,6%, то уже у 2014 р. – 10,3%. У 2007 р. валова додана вартість у сільському господарстві дорівнювала \$9,3 млрд, а у 2014-му – \$15 млрд¹. Серед сільськогосподарської продукції, яка виробляється в Україні, найбільшу частку становить продукція рослинного походження. Із підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом відкрився доступ українській продукції, насамперед продукції рослинного походження, на європейський ринок. Проте цілком скористатися цим досі неможливо через ряд технічних бар'єрів, у тому числі через фітосанітарні вимоги щодо імпорту до країн ЄС. Подолання цих бар'єрів можливе за умови визнання державами – членами Європейського Союзу фітосанітарних заходів нашої країни як еквівалентних. Для цього потрібно забезпечити належний рівень фітосанітарного захисту рослин, продукції рослинного походження та інших підкарантинних матеріалів.

З метою перевірки дотримання належного рівня захисту у процесі виробництва, зберігання, транспортування, реалізації, зокрема експорту, імпорту,

продукції рослинного походження та запобігання поширенню карантинних організмів, виникають відносини державного контролю у сфері карантину рослин (фітосанітарні відносини) між контролюючими та підконтрольними суб'єктами. Контролюючими суб'єктами є ті органи, які безпосередньо здійснюють контрольну діяльність карантину рослин – це насамперед органи, що здійснюють державне управління у сфері карантину рослин. Підконтрольними суб'єктами є ті, на яких спрямована контрольна діяльність, а саме: фізичні та юридичні особи, які виробляють, зберігають або переміщують через державний кордон або в межах території України об'єкти регулювання.

Об'єктами даних правовідносин виступають усі підкарантинні матеріали та об'єкти, у тому числі й ті, що переміщуються через карантинні зони та через державний кордон України. Закон України «Про карантин рослин» від 30.06.1993 р. № 3348-ХІІ (далі – Закон про карантин рослин) оперує поняттям «об'єкти регулювання» яке являє собою будь-яку рослину, продукт рослинного походження, місце зберігання, упаковку, засоби перевезення, контейнери, ґрунт та будь-які інші організми, об'єкти або матеріали, здатні переносити чи поширювати регульовані шкідливі організми, які визначаються окремо для цілей імпорту, експорту та реекспорту, а також для цілей контролю за переміщенням територією України.

Фітосанітарне законодавство України не містить легального визначення фітосанітарного контролю, що зумовлює неоднаковий підхід до тлумачення даного поняття та відповідно реалізації його на практиці. Для цього вбачаємо необхідним дослідити поняття фітосанітарного контролю.

Питання контролю завжди було актуальним та цікавило як науковців, так і законодавця. Обраний Україною проєвропейський напрямок зумовлює перегляд і реформування регулювання контрольної-наглядової діяльності в сфері господарювання загалом та карантину рослин зокрема.

Питанням контролю і нагляду займалися такі науковці, як: О. Андрійко, О. Бондар, Д. Вовк, В. Гарашук, А. Денисова, С. Ківалов, М. Кравчук, В. Курзова, В. Романенко² та ін. Але вони приділяли увагу іншим видам контролю й ґрунтовно не розкривали суті саме фітосанітарного контролю як невід'ємного елементу державного контролю у сфері карантину рослин.

Слово «контроль» походить від французького слова «controle», тобто перевірка, яке, у свою чергу, – від старофранцузького «conterole» – список, що має дублікат для перевірки³. З часом це поняття доповнювалось новим змістом, а саме: облік, спостереження, перевірка, нагляд, моніторинг, а також органи, які здійснюють контрольні функції.

У теорії права контроль розглядається як 1) функція державного управління, яка полягає в аналізі та зіставленні фактичного стану в тій чи іншій галузі з вимогами, які поставлені перед ними, відхиленнями у виконанні поставлених завдань та причинах цих відхилень, а також оцінці діяльності⁴; 2) функція державного органу – це основні сторони його соціального призначення як відносно відокремленої частини апарату держави, що відображається в основних напрямках його діяльності по здійсненню функцій і завдань держави⁵; 3) пра-

вова форма здійснення управлінської діяльності – діяльність, яка пов'язана з виконанням юридично значущих дій у чітко встановленому законом порядку⁶; 4) метод діяльності державних органів, який полягає у цілеспрямованому спостереженні за належним виконанням підвладними суб'єктами прийнятих публічно-владних рішень⁷ тощо.

А. Денисова характеризує контрольну діяльність з управлінської і юридичної точки зору, зокрема щодо останньої зазначає, що контроль являє собою засіб забезпечення законності та дисципліни в державному управлінні⁸, але дане поняття є надто загальним і не розкриває повною мірою його. В. Гарашук визначає контроль як сукупність дій по спостереженню за функціонуванням відповідного об'єкта з метою: отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан справ на ньому; застосування заходів щодо запобігання правопорушенням (з правом прямого втручання в оперативну діяльність об'єкта контролю); надання допомоги підконтрольній структурі в поновленні законності й дисципліни; встановлення причин та умов, що сприяють порушенню вимог правових норм; вжиття заходів щодо притягнення до правової відповідальності винних осіб⁹. На нашу думку, запропоноване В. Гарашуком поняття стосується відомчого контролю, яким фітосанітарний контроль не є.

У даному контексті вважаємо, що найбільш точно розкривають зміст фітосанітарного контролю позиції О. Бондар, який розглядає контроль як правову форму здійснення управлінської діяльності, що виступає як однорідна діяльність уповноважених державних органів та їх посадових осіб по встановленню фактичної відповідності результатів діяльності підконтрольних суб'єктів очікуваним цілям, перевірці шляхів і засобів досягнення цього результату на відповідність вимогам права та прийняттю за результатами перевірки відповідних заходів регулятивно-охоронного характеру, та О. Андрійко, яка виходить із сутності контролю як суспільного явища і визначає контроль як об'єктивно зумовлену діяльність державних органів, що полягає у спостереженні, аналізі та перевірці об'єктів контролю і спрямована на запобігання, виявлення та припинення дій, що суперечать встановленим державою нормам, правилам і стандартам¹⁰.

Серед власних функцій контролю О. Андрійко виділяє такі: 1) регулююча (коригуюча), спрямована на те, щоб у разі виявлення розходжень між заданими і фактичними діями, шляхами, обраними для досягнення мети, можна було прийняти рішення, спрямоване на виправлення ситуації; 2) профілактична дає змогу виявити і запобігти самій можливості невиконання рішення та скоєння правопорушення; 3) правоохоронна спрямована на припинення неправомірних дій відповідних органів і посадових осіб або на необхідність виконання встановлених правил; 4) інформаційна, здійснення якої дає можливість суб'єкту управління отримувати інформацію про стан справ у сфері його інтересів, про результати управлінського впливу, про відповідність діяльності об'єкта чи об'єктів управління визначеним завданням і встановленим межам¹¹.

Контрольна діяльність органів державної влади здійснюється у різних сферах суспільного життя, у тому числі й у аграрній, яка має свою специфіку та

низку особливостей, зумовлених сезонним характером праці та залежністю від природно-кліматичних умов, різноманітністю видів сільськогосподарської діяльності, а також комплексним регулюванням взаємопов'язаних відносин.

Під контролем у сільському господарстві України М. Кравчук називає нормативно-встановлену й управлінсько-визначену функцію відповідних органів, реалізація якої передбачена в галузі матеріального виробництва, що займається вирощуванням сільськогосподарських культур та розведенням сільськогосподарських тварин для забезпечення населення продуктами харчування, а промисловості – сировиною, і має на меті вплинути на поведінку суб'єктів, виявити і усунути правопорушення та притягти винних осіб до відповідальності¹². Проте, на нашу думку, основною метою контролю у сільськогосподарській діяльності є запобігання самій можливості порушення норм закону підконтрольними суб'єктами, а також всебічний захист споживачів від неякісної продукції та охорона навколишнього природного середовища, а вже потім при виявленні неправомірних дій – їх припинення з притягненням винних до юридичної відповідальності та застосуванням заходів державного примусу.

Так, реалізацію контролю сільськогосподарської діяльності покладено на відповідні органи державної влади галузевої компетенції, органи, що здійснюють контроль за землекористуванням, охороною довкілля, виробничою санітарією, якістю продукції, ветеринарією, контроль у сфері карантину рослин тощо.

Карантин рослин в енциклопедичних джерелах розглядається у таких аспектах: 1) державні органи¹³, 2) система заходів, діяльність¹⁴ та 3) правовий режим¹⁵. Проте в Законі України «Про карантин рослин» закріплене його визначення, згідно з яким карантин рослин – це система заходів, спрямованих на запобігання занесенню та/або поширенню регульованих шкідливих організмів або забезпечення контролю за ними.

Контроль у сфері карантину рослин є узагальненим поняттям, яке включає в себе різні види контролю, які різняться між собою метою, завданнями та, відповідно, правами та обов'язками учасників. Так, до державного контролю у сфері карантину рослин можна віднести адміністративний, біологічний, фітосанітарний контроль та ін. Зокрема, метою здійснення адміністративного контролю є перевірка дотримання підконтрольними суб'єктами фітосанітарного законодавства та насамперед розпоряджень контролюючих органів, і за своєю суттю є управлінською діяльністю органу державної влади у сфері карантину рослин. Біологічний контроль спрямований на боротьбу (локалізацію та ліквідацію) з карантинними організмами, контроль за регульованими шкідливими організмами. Метою фітосанітарного контролю є: охорона території країни від занесення або проникнення карантинних організмів; запобігання проникненню шкідливих організмів як на територію України, так і за її межі; захист споживачів від придбання заражених шкідниками, хворобами рослин та бур'янами підкарантинних матеріалів, у тому числі імпортих, що можуть завдати значних збитків народному господарству та навколишньому середовищу України¹⁶.

Вважаємо, що фітосанітарний контроль є одним із заходів щодо карантину рослин поряд з біологічним контролем, карантинним наглядом*, фугімацією** та іншими фітосанітарними заходами, оскільки вони спрямовані на реалізацію завдань/мети карантину рослин і є його складовими елементами. Тому вважаємо, що карантин рослин необхідно розглядати як загальний (родовий) термін, що включає в себе поняття фітосанітарного контролю як спеціальний (видовий) вид карантину рослин.

Здійснення фітосанітарного контролю передбачено такими нормативно-правовими актами, а саме: Угодою про застосування санітарних та фітосанітарних заходів, від 15.04.1994 р. (далі – Угода СФЗ), Міжнародною конвенцією про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21.10.1982 р., Законом України «Про карантин рослин» від 30.06.1993 р. № 3348-ХІІ, Положенням про Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України, затвердженим Указом Президента України від 13.04.2011 р. № 464/2011, Фітосанітарними правилами ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 23.08.2005 р. № 414 (далі – Фітосанітарні правила) тощо.

Аналіз відображення поняття фітосанітарного контролю в законодавстві України виявив неузгодженості у наповненні змістом даного поняття в різних нормативно-правових актах. Так, у Законі про карантин рослин термін «фітосанітарний контроль» вживається лише у розділі V «Міжнародна торгівля» і здійснюється відповідно щодо вантажів з об'єктами регулювання, які ввозяться на митну територію України (у тому числі з метою транзиту) та вивозяться з метою експорту (реекспорту). Проте уже в Фітосанітарних правилах об'єктом фітосанітарного контролю визначені вантажі з підкарантинною продукцією, які не тільки ввозяться в Україну (у тому числі транзит) та експортуються, а також підкарантинна продукція, призначена для переробки або реалізації.

Схожий, проте ширший зміст поняття фітосанітарного контролю відображено в Положенні про Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України, згідно з яким дана служба відповідно до покладених на неї завдань здійснює: державний фітосанітарний контроль, інспектування та фітосанітарну експертизу рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання, що переміщуються територією України, через державний кордон України та карантинні зони¹⁷; державний фітосанітарний контроль за діяльністю розсадників, державних сортодільниць, оранжерей і теплиць, діяльність яких пов'язана з обігом рослин¹⁸; державний фітосанітарний контроль за виробництвом та обігом рослин, продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання¹⁹; фітосанітарний контроль за охороною, захистом,

* Карантинний нагляд – нагляд за імпортованим вантажем після завершення митного оформлення та/або вивезеним з карантинної зони до місця призначення.

** Фумігація (знезараження) – обробка хімічною речовиною в газоподібному стані, що повністю або головним чином охоплює товар.

використанням та відтворенням лісів, у тому числі в межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду незалежно від їх підпорядкування, полезахисних та інших захисних лісових смуг і лісів у межах населених пунктів²⁰.

Таким чином, фітосанітарний контроль здійснюється з метою виявлення карантинних організмів у підкарантинних матеріалах (об'єктах регулювання), які переміщуються через державний кордон та карантинні зони, у тому числі під час виробництва й обігу підкарантинних матеріалів, а також за діяльністю розсадників*, державних сортодільниць**, оранжерей і теплиць***, діяльність яких пов'язана з обігом рослин.

Вважаємо, діяльність по здійсненню контролю за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів не є фітосанітарним контролем, оскільки він спрямований на виявлення та ліквідацію карантинних організмів, а також на запобігання їхньому проникненню та поширенню, а контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів – це предмет екологічного контролю, і аж ніяк не фітосанітарного. А тому і здійснення даної діяльності має бути віднесено до інших компетентних органів, яким зокрема є Держвне агентство лісових ресурсів України.

Суб'єктами організації та здійснення фітосанітарного контролю є Державні фітосанітарні інспектори Державної ветеринарної та фітосанітарної служби та підпорядкованих їй державних фітосанітарних інспекцій.

Для виконання завдань Державної ветеринарної та фітосанітарної служби, насамперед по здійсненню фітосанітарного контролю, державні фітосанітарні інспектори мають право: обмежувати, тимчасово забороняти або припиняти діяльність підприємств, установ, організацій усіх форм власності та громадян у разі порушень ними вимог технології та нормативно-правових актів з питань карантину рослин, що можуть спричинити загрозу життю і здоров'ю людей та довкіллю; одержувати від Держмитслужби України інформацію про ввезення на територію, вивезення з території України та транзит товарів, рослин та продуктів рослинного походження, інших об'єктів регулювання, від Державної служби статистики України – відповідні статистичні дані; проводити фітосанітарні процедури щодо рослин і продуктів рослинного походження та інших об'єктів регулювання; затримувати рослини, продукти рослинного походження та інші об'єкти регулювання для інспектування, огляду та фітосанітарної експертизи, якщо вони переміщуються без відповідних фітосанітарних документів або не відповідають фітосанітарним вимогам; проводити відбір зразків із партії рослин для проведення фітосанітарної експертизи тощо²¹.

* Розсадник – це ділянка, на якій вирощують садивний матеріал залежно від виду розсадника. Наприклад, для лісових розсадників – це садивний матеріал деревних і чагарникових порід для відновлення лісів, озеленення населених пунктів, створення полезахисних лісових насаджень та ін. лісонасаджень.

** Сортодільниця – установа, метою якої є виведення та дослідження нових сортів рослин.

*** Оранжерея – застлане приміщення для вирощування рослин переважно в холодну пору року. Часто «оранжереями» наз. тільки холодні О. (температура в яких від +1 до +8°), а напівтеплі й теплі — теплицями.

Згідно з ч. 2 ст. 11 Закону про карантин рослин рішення державного фітосанітарного інспектора щодо заборони вирощування, вивезення, ввезення, транспортування (у тому числі експорту, імпорту, транзиту), зберігання, реалізації чи використання об'єктів регулювання, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими для виконання.

Таким чином, виходячи з викладеного, можемо визначити фітосанітарний контроль як правову форму управлінської діяльності Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України та Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужби) після реорганізації та перетворення Держветфітослужби у новоутворену Держпродспоживслужбу*.

Міжнародна конвенція про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах від 21.10.1982 визначає фітосанітарний контроль як контроль, спрямований на запобігання розповсюдження і перевезення через державні кордони шкідників рослин і продуктів рослинного походження. Але з огляду на спрямованість Конвенції дане визначення стосується лише здійснення фітосанітарного контролю при переміщенні об'єктів регулювання через державний кордон (імпорт, експорт). Враховуючи мету та завдання фітосанітарного контролю, а також його правову природу, вважаємо більш точним та обґрунтованим визначення поняття «фітосанітарний контроль» як врегульованої нормами права діяльності уповноважених органів та посадових осіб, спрямованої на виявлення та локалізацію карантинних організмів, а також на запобігання занесенню або самостійному проникненню карантинних організмів у навколишнє середовище України та інших держав.

Таким чином, вважаємо, що виокремлення фітосанітарного контролю у складі інших видів контролю сільськогосподарської діяльності насамперед як одного із видів контролю у сфері карантину рослин відбувається, зокрема, завдяки наявності окремої законодавчої бази, яка характеризується юридичною однорідністю, та нормативно визначеного суб'єктно-об'єктного складу, власної мети та завдань фітосанітарного контролю та законодавчо передбаченої процедури його здійснення.

1. *Крамар О.* Спуститися на землю / О. Крамар // Український тиждень. – 2015. – 9 липня № 27(399) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Economics/141461/PrintView>. 2. Див напр.: *Андрійко О. Ф.* Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади : монографія / Андрійко О. Ф. – К. : Наук. думка, 2004. – 299 с.; *Бондар О. Г.* Поняття контрольно-наглядової діяльності як основи дослідження контрольно-наглядової діяльності у сільському господарстві / О. Г. Бондар //

* Постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2014 р. № 442 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» була утворена Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) на базі Державної ветеринарної та фітосанітарної служби і приєднанням до Держпродспоживслужби Державної інспекції з питань захисту прав споживачів і Державної санітарно-епідеміологічної служби.

Часопис Київського університету права. – 2014. – № 1. – С. 251–255; *Вовк Д. Л.* Митний контроль сільськогосподарської продукції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 – адміністративне право і процес ; фінансове право ; інформаційне право / *Вовк Д. Л.* ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2013. – 228 с.; *Гаращук В. М.* Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 – теорія управління, адміністративне право і процес, фінансове право / *В. М. Гаращук.* – Харків, 2003. – 35 с.; *Денисова А. В.* Співвідношення контролю та нагляду / *А. В. Денисова* // Адміністративне право і процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-4-2013/item/178-spivvidnoshennya-kontrolyu-ta-nahlyadu-denysova-a-v>; *Адміністративне право* України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Юрид. літ., 2003. – 896 с.; *Кравчук М. Ю.* Державний контроль у сфері карантину рослин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intkonf.org/kravchuk-my-derzhavnyi-kontrol-u-sferi-karantinu-roslin/>; *Курзова В. В.* Еколого-правове регулювання карантину рослин : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06 – земельне право ; аграрне право ; екологічне право ; природоресурсне право / *В. В. Курзова* ; Національний університет біоресурсів і природокористування України. – К., 2009. – 275 с.; *Романенко В. В.* Контроль вивезення сільськогосподарської продукції у митному прототипі ЄС як захід нетарифного регулювання / *В. В. Романенко* // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. – 2010. – № 1. – С. 72–77 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2010_1\(4\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2010_1(4)_14); **3.** *Юридична енциклопедія* / за ред. *Ю. С. Шемшученка* [та ін.] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. – Т. 3 : К–М. – 2001. – С. 323. **4.** *Адміністративне право* України : підручник / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Юрид. літ., 2003. – С. 292. **5.** *Кричинська В. В.* Співвідношення між функціями держави і функціями державних органів / *В. В. Кричинська* // Теорія держави і права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lubbook.net/book_660_glava_10_Sp%D1%96vv%D1%96_dnoshennja_m%D1%96zh_funk%EF%BF%BD.html. **6.** *Журавльов Д.* Правові форми діяльності органів центральної виконавчої влади України / *Д. Журавльов* // Публічне право. – 2013. – № 1(9). – С. 86. **7.** *Ярмиш О. Н.* Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні : підручник / *О. Н. Ярмиш, В. О. Серьогін.* – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/books/_book-681.htm. **8.** *Денисова А. В.* Співвідношення контролю та нагляду / *А. В. Денисова* // Адміністративне право і процес [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-4-2013/item/178-spivvidnoshennya-kontrolyu-ta-nahlyadu-denysova-a-v>. **9.** Теоретико-правові проблеми контролю та нагляду у державному управлінні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 – теорія управління, адміністративне право і процес, фінансове право / *В. М. Гаращук.* – Харків, 2003. – 38 с. **10.** *Андрійко О. Ф.* Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади : монографія / *Андрійко О. Ф.* – К. : Наук. думка, 2004. – С. 14. **11.** Там само. – С. 47–48. **12.** *Кравчук М. Ю.* Державний контроль у сільському господарстві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / *М. Ю. Кравчук* ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К., 2011. **13.** *Див., напр., Даль В. И.* Толковый словарь живого великорусского языка : в 4 т. – Т. 2 : Карантин / *В. И. Даль.* – М. : Олма-Пресс, 2004. **14.** *Див., напр., Українська радянська енциклопедія* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://leksika.com.ua/19580519/ure/karantin>; *Глосарій фітосанітарних термінів* [Електронний ресурс]. – Режим доступу antin.gov.ua/archives/standarts/msfz_5.doc. **15.** *Юридична енциклопедія* / за ред. *Ю. С. Шемшученка* [та ін.] ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К. : Укр. енцикл. ім. М. П. Бажана, 1998. – Т. 3 : К–М. – 2001. –

С. 44–46; *Про карантин рослин* : Закон України № 3348-ХІІ від 30.06.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 34. – Ст. 352. **16.** Див. напр. п. 1.1 *Фітосанітарних правил* ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 23.08.2005 р. № 414 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1121-05>. **17.** Див. напр. пп. 61 п. 4 *Положення про Державну ветеринарну та фітосанітарну службу України*, затвердженого Указом Президента України від 13.04.2011 р. № 464/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/464/2011. **18.** Там само, пп. 65 п. 4. **19.** Там само, пп. 72 п. 4. **20.** Там само, пп. 17, п. 3. **21.** Там само, п. 6.

Boiko O. The concept of phytosanitary control as agro-legal category

Agriculture occupies a leading position in the economy of Ukraine. Products of plant origin amount the largest share among the agricultural products, produced in Ukraine. Relations of state control in the field of the plant quarantine (phytosanitary relationship) between the controlling and controlled entities are taking place in order to verify compliance with the appropriate level of protection in the production, storage, transportation, sale, including export, import of plant products and to prevent the spread of quarantine organisms. But Ukrainian phytosanitary legislation contains no legal definition of phytosanitary control that leads to differences in approaches of the meaning of phytosanitary control and conflicts during its implementation in practice.

The article presents an analysis of different approaches to the concept of control in the theory of administrative law and the analysis of phytosanitary legislations carried out on its basis in order to find out the core of the concept of “phytosanitary control”. Control is considered in the theory of law as 1) the function of government management, 2) the function of a public authority (body), 3) the legal form of the management activities, 4) method of activity of public bodies, etc. Control activities of public authorities are carried out in various areas of public life, including agriculture, which has its own specifics and a number of features due to the seasonal nature of work and dependence on climatic conditions, a variety of agricultural activities, and complex regulation of related relations.

It was found that the distinguishing of phytosanitary control in other types of control of agricultural activities, foremost as one of the types of controls in the field of plant quarantine, is due to 1) the presence of a separate legal framework, which is characterized by legal homogeneity, 2) certain regulatory subject-object structure, 3) own goals and objectives of the phytosanitary control, 4) a clearly defined legal procedure for its implementation.

The analysis of representation of the phytosanitary control concept in Ukrainian legislation revealed inconsistencies in the contents of this concept in different legal acts. It is found that phytosanitary control is carried out in order to detect quarantine organisms in quarantine materials (objects of regulation), moved across the border and quarantine zones, including during the production and circulation of regulated materials. Also control is carried out over the activities of nurseries, greenhouses and hot houses, involved in the circulation of plants. It was found that an activity for the protection, using, and reproduction of forests, is not a phytosanitary control inherently. It is beyond to the scope of implementation of environmental monitoring. And therefore, the implementation of this activity should be referred to other competent authority, in particular, to the State Forest Resources Agency of Ukraine.

It was found that phytosanitary control is a legal form of management activity of the State Veterinary and Phytosanitary Service of Ukraine, and after its reorganisation – a legal form of management activity of the State Service of Ukraine on food safety and consumer protection.

The author proposed the definition of phytosanitary control as activities of the competent authorities and officials, regulated by the law and aimed to the detection and localization of

quarantine organisms and to prevent intrusion of quarantine organisms into the environment of Ukraine and other countries.

УДК 340.(091); 37(091)

В. О. БОНДАРУК,
магістр права

ЗАМОЙСЬКА АКАДЕМІЯ (1594–1784) У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СЕРЕДНЬОВІЧНОМУ ОСВІТНЬО-ПРАВОВОМУ ПРОСТОРИ

Визначено ключові моменти європейського освітньо-правового простору в їхній динаміці. Серед них вирізняє ієрархічно-універсальний християнський чинник та університетський рух, з яким автором пов'язується становлення і розвиток освітнього простору як особливої реальності. Аналізується правовий компонент середньовічного освітнього простору – зокрема основні правові доктрини, що дає змогу з'ясувати місце та роль Замойської академії (1594-1784) та правової освіти у її стінах.

Ключові слова: середньовічний освітній простір, правовий простір, Замойська академія, історія освіти і науки, правова освіта.

Бондарук В. О. Замойская академия (1594–1784) в европейском средневековом образовательно-правовом пространстве

Определены ключевые моменты европейского образовательно-правового пространства в их динамике. Среди них выделено универсально-иерархический христианский фактор и университетское движение, с которым автор связывает становление и развитие образовательного пространства как особой реальности. Анализируется правовой компонент средневекового образовательного пространства – в частности основные правовые доктрины, что позволяет выяснить место и роль Замойской академии (1594–1784) и правового образования в ее стенах.

Ключевые слова: средневековое образовательное пространство, правовое пространство, Замойская академия, история образования и науки, правовое образование.

Bondaruk V. O. Zamojski academy (1594–1784) in the medieval European educational and legal space

Determined the main moments of the European education and legal space in their dynamics. Among these selected universal hierarchical Christian factor and university motion which is linked for the formation and development of educational space as a special reality. Analyzes the legal components of the medieval educational space – including basic legal doctrine that allows us to determine the place and role Zamojski Academy (1594–1784) and legal education in its walls.

Key words: medieval educational space, legal space, Zamojski Academy, history of education, legal education.

Замойська академія, яка була створена і успішно функціонувала на етнічних українських землях упродовж двох століть, посідає визначне місце у їх культурному розвитку. Цей, у певні періоди єдиний вищий освітній заклад на наших теренах, був невід'ємною складовою європейського освітнього простору. На його становлення і розвиток вплинув увесь хід розвитку суспільної